

**Univerzitetni
rehabilitacijski inštitut**
Republike Slovenije Soča

**University
Rehabilitation Institute**
Republic of Slovenia

**UPAD DELOVNE UČINKOVITOSTI INVALIDOV
NA ZAŠČITENIH DELOVNIH MESTIH V
INVALIDSKIH PODJETJIH IN ZAPOSLOTVENIH
CENTRIH**

Aleksandra Tabaj, URI SOČA / Ljubljana, ZRSZ/ 10.5.2023

Člani delovne skupine (10):

- Aleksandra Tabaj, Črtomir Bitenc in Mira Nemec, URI Soča
- Majda Erzar in Helena Porenta, MDDSZ
- Robert Modrijan, ZRSZ
- Andreja Zorko, Ozara IP
- Karl Destovnik, ZIZRS in Centerkontura IP/ZC
- Brstin Kavalar, CRI Celje IP
- Marjana Osmani, ZC Detel

- Naloga je nastala na predlog MDDSZ-Direktorata za invalide
- Obsegala je pregled sistemskih možnosti, analizo na podlagi ankete med ZC in IP ter predloge sistemskih rešitev.
- Anketo smo naslovili na ZC in IP, saj so zaščiteni delovna mesta (ZDM) poleg ZC mogoča tudi v IP.
- Predhodno smo anketo pilotno testirali in dopolnili.
- Anketirali smo večkrat v razdobju 1. december 2022– 16. februar 2023
- Sestavljena je iz kvantitativnih in kvalitativnih podatkov.

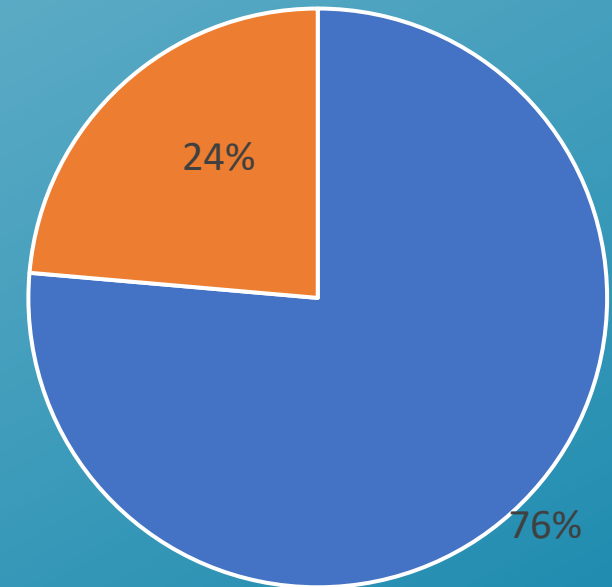

Leto/Št. odločb	Nezaposljivost	Zaščitna zaposlitev	Podporna zaposlitev
2006	165	170	21
2007	85	76	17
2008	131	54	29
2009	163	73	37
2010	140	74	42
2011	204	59	32
2012	184	88	47
2013	190	94	43
2014	305	94	71
2015	335	111	60
2016	453	157	113
2017	373	153	131
2018	545	144	126
2019	526	122	97
2020	499	100	79
2021	424	118	83
2022	461	140	92
Skupaj	5.183	1.872	1.120

31.12.2022 – Podatki MDDSZ	Invalidi na ZDM	Št. ZC/IP	Št. vseh zaposlenih
Zaposlitveni centri	828	66	1.184
Invalidska podjetja	256	158	11.700
Skupaj	1.084	224	12.884
Izpolnjeni vprašalniki	ZC	IP	
	40 (604 invalidov na ZDM)	30 (798 invalidov na ZDM)	40 (604 invalidov na ZDM)
	61 %	19 %	61 %
Dodatno smo izločili odgovore še 31 IP			

Zaščitne zaposlitve v ZC in IP

■ Zaposlitveni centri ■ Invalidska podjetja

IP	Število vseh invalidov na ZDM	Delovna učinkovitost	Višina subvencije minimalne plače	Št. invalidov na ZDM, ki se jim je delovna učinkovitost znižala	Št. invalidov na ZDM, ki se jim je delovna učinkovitost znižala pod mejo 30 %
	789	30% do 50%	70%	81	22
		50% do 60%	50%	14	3
		60% do 70%	40%	26	1
		/	/	121	26
SKUPAJ					

ZC	Število vseh invalidov na ZDM	Delovna učinkovitost	Višina subvencije minimalne plače	Št. invalidov na ZDM, ki se jim je delovna učinkovitost znižala	Št. invalidov na ZDM, ki se jim je delovna učinkovitost znižala pod mejo 30 %
	604	30% do 50%	70%	225	71
		50% do 60%	50%	43	4
		60% do 70%	40%	15	0
	SKUPAJ	/	/	283	75

Upad učinkovitosti glede na starost	IP	ZC	Skupaj
V starostni skupini nad 30 let – 40 let	4 (13 %)	8 (20 %)	12 (17 %)
V starostni skupini nad 40 let – 50 let	7 (23 %)	22 (55 %)	29 (41 %)
V starostni skupini nad 50 let – 60 let	9 (30 %)	23 (58 %)	32 (46 %)
V starostni skupini nad 60 let	0 (0 %)	6 (15 %)	6 (9 %)
Nepovezano s starostjo	4 (13 %)	3 (8 %)	7 (10 %)
Drugo*	0 (0 %)	2 (5 %)	2 (3 %)
(možno je bilo označiti več odgovorov!)			

Znižanje učinkovitosti glede na vrsto invalidnosti	IP	ZC	skupaj
Duševne bolezni	13 (23 %)	18 (17 %)	31 (19 %)
Motnje v duševnem razvoju	12 (21 %)	17 (17 %)	29 (18 %)
Mišično-skeletne bolezni	8 (14 %)	15 (15 %)	23 (14 %)
Osebe s pridruženimi zdravstvenimi težavami	6 (11 %)	16 (16 %)	22 (14 %)
Osebe z več invalidnostmi	7 (13 %)	13 (13 %)	20 (13 %)
Možganske poškodbe	5 (9 %)	8 (8 %)	13 (8 %)
Gibalno ovirani	4 (7 %)	7 (7 %)	11 (7 %)
Srčno-žilne bolezni	1 (2 %)	4 (4 %)	5 (3 %)
Gluhi in naglušni	0 (0 %)	2 (2 %)	2 (1 %)
Druge invalidnosti*	0 (0 %)	2 (2 %)	2 (1 %)
Slepi in slabovidni	0 (0 %)	1 (1 %)	1 (1 %)

Glede na delovno dobo	IP	ZC	Skupaj
Pri zaposlenih do 5 let delovne dobe	5 (17 %)	2 (5 %)	7 (10 %)
Pri zaposlenih od 5 do 10 let delovne dobe	6 (20 %)	9 (23 %)	15 (21 %)
Pri zaposlenih od 10 do 20 let delovne dobe	3 (10 %)	12 (30 %)	15 (21 %)
Pri zaposlenih od 20 do 30 let delovne dobe	7 (23 %)	11 (28 %)	18 (26 %)
Pri zaposlenih nad 30 let delovne dobe	6 (20 %)	8 (20 %)	14 (20 %)
Nepovezano z delovno dobo	6 (20 %)	9 (23 %)	15 (21 %)
Drugo*	1 (3 %)	3 (8 %)	4 (6 %)

Vzroki za nedoseganje delovne učinkovitosti	IP	ZC	Skupaj
Slabšanje zdravstvenega stanja	16 (53 %)	32 (80 %)	48 (69 %)
Zmanjšana prilagodljivost	12 (40 %)	17 (43 %)	29 (41 %)
Pomanjkanje motivacije	6 (20 %)	22 (55 %)	28 (40 %)
Fizična oviranost	6 (20 %)	19 (48 %)	25 (36 %)
Kognitivne težave	4 (13 %)	11 (28 %)	15 (21 %)
Vedenjske težave	5 (17 %)	8 (20 %)	13 (19 %)
Drugo*	0 (0 %)	4 (10 %)	4 (6 %)
Mogoče je bilo označiti več odgovorov!			

Poslabšanja delovne učinkovitosti invalidov na ZDM se je začelo pojavljati ...	IP	ZC	Skupaj
... več kot 10 let nazaj	4 (21 %)	2 (6 %)	6 (11 %)
... zadnjih 10 let	2 (11 %)	6 (17 %)	8 (15 %)
... zadnjih 5 let	6 (32 %)	15 (43 %)	21 (39 %)
... zadnje leto	7 (37 %)	12 (34 %)	19 (35 %)
Brez odgovora	11	5	16

Primer ocene invalida na ZDM na IK

- 2006 je bila X vključena v storitev B, trgovka, 4 leta DD
- 2007 pravica do ZR in status
- Leta 2008 in 2009 vključena v ZR (ugotovitve tima; zdravi se zaradi duševne bolezni, prisotni so občutki tesnobe, labilna, motnje voljnega delovanja, nizka samopodoba, podpovprečne kognitivne funkcije, slabovidnost...)
- Predlog zaščitna zaposlitev, DM ročna dela, (delovni rezultate v povprečju med 30-40%)
- Po 10 letih dela je prišlo do poslabšanja zdravstvenega stanja (arterijska hipertenzija, debelost, slabši vid, starostna siva mrena, bolečine v hrbtenici, upočasnjenost, utrudljivost, zatekanje nog...)
- leta 2022 **ponovna reh. ocena** v okviru zdravstva na CPR MB, reh. tim ugotavlja; da del in nalog na ZDM ne zmore, učinkovitost je 20%, pogoste bolniške odsotnosti, ni več sposobna za delo...
- **Na ZPIZ-u pridobila I. kategorijo**, ni več zmožna opravljati organiziranega pridobitnega dela

ZAKLJUČKI

- *Vsi ukrepi varstva in zdravja pri delu ter delovnopravne zakonodaje, ki se nanašajo na prilagoditve delovnega mesta*
- *Dobre prakse – individualni razgovori z invalidom v smeri skupnega iskanja rešitev, motivacija in psihosocialna podpora*
- *Intenzivnejša podpora delovnemu kolektivu*
- *Dodatno usposabljanje*
- *Promocija zdravja – prehrana, gibanje, zdrav način življenja*
- *Obdobni pregledi medicine dela*
- *Povezovanje z zunanjimi institucijami*
- *Osebni zdravnik – invalid mora podati soglasje*
- *Izvajalci ZR – **ponovna rehabilitacijska ocena** (napotitelj in plačnik je ZZZS) – soglasje invalida*
- *Možnost višje subvencije plače – soglasje invalida*
- *Napotitev na **predčasni obdobjni zdravniški pregled na medicino dela**, kjer specialist medicine dela poda mnenje ali je prišlo do spremembe zdravstvenega stanja. Invalida se po potrebi napoti na dodatne zdravstvene preiskave.*

- Prilagajanje delovnih mest in procesov v okviru možnosti

- ✓ prilagoditev nabora opravil, ki jih delavec še zmore opravljati
- ✓ individualna dela / delo v skupini / delo v paru
- ✓ jasnejša struktura in delegiranje posameznih opravil
- ✓ intenzivnejši obseg vodenja in spremljanja
- ✓ konstantna kontrola opravljenega dela
- ✓ menjavanje delovnih operacij

-
- ✓ - pogostejše pavze
 - ✓ - fleksibilen delovnik
 - ✓ - zamik prihoda na delo (npr. pri skrajšanem delovnem času)

Tretji odstavek 36. člena ZZRZI je zelo pomemben:

- **»Če se invalidu v času trajanja delovnega razmerja stanje njegove invalidnosti poslabša v primerjavi s stanjem invalidnosti ob sklenitvi delovnega razmerja, se takšno poslabšanje ob izpolnjevanju drugih pogojev šteje kot okoliščina, na podlagi katere se invalidu priznajo enake pravice, kot se po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju in po predpisih o delovnih razmerjih priznajo delovnim invalidom«.**

- Delovna skupina je poudarila, da je potrebno delovati na osveščanju IK ZPIZ komisij glede zaščitne zaposlitve in zaščitnih delovnih mest invalidov v smislu, da so to že delovna mesta z najnižjimi delovnimi zahtevami, katerih delovne procese ni možno bolj razčleniti/znižati.
- Skrajni izhod je odpoved pogodbe o zaposlitvi pri Komisiji za ugotovitev podlage za odpoved pogodbe o zaposlitvi Ministrstva za delo, družino socialne zadeve in enake možnosti, ki deluje na ZPIZ <https://www.gov.si/zbirke/delovna-telesa/komisija-za-ugotovitev-podlage-za-odpoved-pogodbe-o-zaposlitvi/>
- Pri invalidih, ki so razporejeni na zaščitena delovna mesta in je njihova delovna učinkovitost pod 30 %, je nujno razmisliti o novi sistemski rešitvi ali sistemskih rešitvah, s katerimi bi jim omogočili spoštljiv in dostojen zaključek delovne kariere. V delovni skupini sta se pojavila dva konkretna predloga glede sistemskih možnosti, vendar ker ni bilo o tem sprejetega soglasja, jih navajamo v opombah. Prva možnost je vezana na oblikovanje pravic te skupine invalidov v okviru Zakona o socialnem vključevanju. Drugi predlog pa se je nanašal na razvoj različnih pred-upokojitvenih programov za zaposlene invalide na zaščitnih delovnih mestih v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih. Sredstva za razvoj pred-upokojitvenih programov bi preko javnih razpisov zagotavljala oziroma omogočala MDDSZ oziroma Invalidski sklad.

-
- Hvala za vašo pozornost!